

Ana Sedlar Torlak

Zbirka Vicka Solitra u Arheološkom muzeju u Zagrebu

Ana Sedlar Torlak
HR, 21000 Split
Filozofski fakultet u Splitu
Odsjek za povijest
umjetnosti
Sinjska 2

Kolekcija antičkih spomenika Vicka Solitra (1782. – ?) bila je sačinjena uglavnom od spomenika iz Salone, a svojim sadržajem zainteresirala je i austrijskoga cara Franju I. koji ju je odlučio vidjeti prilikom posjeta Splitu godine 1818. Zbirka je ostala u vlasništvu obitelji Solitro sljedećih pedeset godina te ponovno dolazi u fokus javnosti kada je ravnatelj Arheološkoga muzeja u Zagrebu Šime Ljubić (1822. – 1896.) objavio kako je otkupom od »baštinice« spasio Solitrovu ostavštinu koja umalo nije završila u privatnom posjedu kod inozemnoga kolekcionara. Iako potpuni inventar te zbirke nikada nije objavljen, može se barem djelomično rekonstruirati prema podacima iz literature.

Ključne riječi: Salona, antički spomenici, privatna zbirka, Vicko Solitro, Arheološki muzej u Zagrebu, Šime Ljubić, Josip Brunšmid

UDK: 904(497.5 Solin)“652“(064)

Stručni članak

Primljeno: 1. srpnja 2014.

Posjedovanje zbirke umjetnina i antikviteta u visokim europskim društvenim krugovima tijekom 17. stoljeća postaje sve češća pojava. Među europskim plemstvom razlozi su višestruki. Naime, osim praćenja novih trendova koje donosi neoklasicizam, okretanje antici značilo je stvaranje kulturnoga ozračja distanciranog od vladajuće krune (naprimjer u Engleskoj), dok se kraljevski dvorovi (posebice u srednjoj Europi) u burnim godinama nakon Napoleonskih ratova nastoje nametnuti novoosvojenim krajevima stvarajući sliku zajedničke, nadnacionalne baštine. Već početkom 19. stoljeća vladajuće strukture sve se više zalažu za stvaranje zbirke antičkih spomenika, koje se smatraju nacionalnim dobrom. Posljedica takvoga odnosa prema spomenicima je činjenica da je većina nacionalnih muzeja zapadnoga svijeta, koji posjeduju arheološku zbirku, zasnovana na antičkim spomenicima kao prepoznatljivim simbolima bogatoga umjetničkog i kulturnog

naslijeđa.¹ U skladu s navedenim procesima tijekom 18. i 19. stoljeća otkupljuju se spomenici te se financiraju istraživanja i putovanja u potrazi za što luksuznijim predmetima. U prvim desetljećima 19. stoljeća tražili su se i u Saloni adekvatni spomenici za Carski muzej u Beču. Naime, austrijske vlasti su već godine 1805. financirale iskapanja koja je vodio Ivan Luka Garagnin (1764. – 1841.).² S vremenom se sve više radi na očuvanju i zaštiti baštine pa su već za vrijeme druge austrijske uprave u Dalmaciji donesene zakonske odredbe o zaštiti spomenika kako bi se spriječilo rasipanje i uništavanje salonitanske baštine.³ Konačno je godine 1820. osnovan i Arheološki muzej u Splitu. Programska osnova za rad ustanove bilo je konzerviranje istaknutih antičkih spomenika u Splitu i Saloni, iskapanje Salone te uspostava Muzeja u Splitu.⁴ Počasnim ravnateljem Muzeja i iskapanja imenovan je Carlo Lanza (1778./1781. – 1834.), nadzornikom starina Vicko Solitro

1 J. Siapkias – L. Sjögren 2007, str. 153.

2 Usp. D. Božić-Bužančić 1970, str. 145-159; I. Babić 1982-1983, str. 67-80.

3 Okružno poglavarstvo u Splitu se godine 1840., u slučaju slikara Vicka Poireta koji je za privatnu zbirku nabavio kip Venere Victrix, pozvalo na odredbu donesenu još 25. listopada 1816. Pet godina kasnije, 1845., općinske vlasti prevode na hrvatski uredbe donesene 1819. i 1820. kako bi se javno oglasile stanovnicima Splita i Solina, a odnose se na kažnjavanje u slučaju bilo kakvih oštećivanja splitskih ili solinskih spomenika. Usp. C. Fisković 1975, str. 28.

4 Carlo Lanza je u pismu poglavaru splitskoga okruga Henriku Rehi prenio prijedloge A. Steinbüchela (1790. – 1883.) za koncipiranje arheoloških i konzervatorskih radova koje će obavljati s Vickom Solitrom. Usp. M. Špikić 2006, str. 181; M. Špikić 2007, str. 380.

(1782. – ?),⁵ dok je za nadzornika iskopavanja imenovan Vicko Andrić (1793. – 1866.) kao jedini stručnjak s izobrazbom i iskustvom u iskopavanjima.⁶

Vicko Solitro je od ranije trgovao antikvitetima te je, kao i Carlo Lanza, prije osnutka Muzeja sakupio zavidne primjerke spomenika, uglavnom iz Salone. Njihove kolekcije po prvi put su zabilježene i u nekoliko crta opisane u putnom dnevniku austrijskoga cara Franje I. koji ih je prilikom posjeta Splitu godine 1818. obišao: »Onda zbirka nekog Lanze u predgrađu Dobri, desno od ceste u nekoj kućici koja njemu pripada. To smo pregledali. On je liječnik i ima numizmatičku zbirku, k tome i mnoge starine. Od starina tu se nalaze samo neke vaze laerimatoria i urne, što su se našle u blizini Solina. Tu se nađe posve lijepih predmeta. (...) Onda smo ušli u kuću nekog Solitra. Ta se kuća nalazi u uličici što vodi do Piazza d'armi prema trgu stolne crkve, pa lijevo od te uličice. I ovaj ima zbirku medalja i starine kojima on trguje. Najljepše u njegovoj zbirci je glava neke žene od kamena. No, njegova zbirka nije tako lijepa kao Lanzina.«⁷

O izgledu tih zbirki i porijeklu spomenika danas ne znamo mnogo, no očito su plijenili pažnju kad su završili carev posjet.⁸ Lanzina zbirka je prema navedenom opisu bila bogatija od Solitrove, no od njezina inventara nije nam poznato mnogo, tek jedna glava Asklepijeva kipića, manje stele i brončani predmeti.⁹ Naime, veći dio zbirke je Lanzin sin Francesco (1808. – 1892.) prenio u Santa Maria del Rovere kraj Trevisa.¹⁰

Solitrova zbirka antičkih spomenika zadržala se u vlasništvu obitelji u Splitu sljedećih pola stoljeća te ponovno dolazi u fokus javnosti tek u drugoj polovini 19. stoljeća kada je ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu Šime Ljubić (1822. – 1896.) objavio kako je otkupom od »baštinice« spasio Solitrovu zbirku, koja umalo nije završila u posjedu nekoga stra-

nog liječnika.¹¹ Iako ne navodi njezino ime, može se naslutiti da se radi o Orsoli Solitro, udovici Giulija Solitra, koja se kao posljednja članica te obitelji bilježi u matičnim knjigama godine 1873.¹² Po Ljubiću zbirka je neko vrijeme (»zadnjih godina«)¹³ bila na javnoj prodaji te je naposljetku otkupljena za Arheološki muzej u Zagrebu: »Iz preostavših predmeta od sbirke Solitrove. Ova sbirka dosta znamenita po smrti vlasnika ležala je mnogo godina zapušćena u dvorištu njegove kuće u Spljetu, malo koračaja daleko od muzeja. Baštinica, nenašav kupca u mjestu, mnogo je toga uništila, razdala ili po komad stranim putnikom razprodala. Napokon g. 1869 odlučio preostavši dio u jedno po što po to izdati. Nadje se tudjinac, tada vojnički liječnik u Spljetu, na to sklon, te joj ponudi 200 for. Ona pohiti k prof. L. Sviloviću za savjet. Svilović dojavio stvar svomu prijatelju muz. ravnatelju u Zagrebu, koji ga on čas ovlasti, da ju za nar. muzej u Zagrebu otkupi. Da je ravnatelj i za časak oklijevao, bilo bi od nje sada, što se bjaše malo prije u Zadru uz očigled vlade i gradjanstva od Pellegri-nijeve sbirke dogodilo.«¹⁴

Osim Solitrove, Šime Ljubić je pribavio niz salonitanskih spomenika za Arheološki muzej u Zagrebu i to otkupom zbirke Ivana Giromette iz Splita početkom kolovoza 1883.,¹⁵ zbirke Vicka Solitra i dijela zbirke Carla Lanze godine 1869. te kupnjom spomenika od solinskih težaka.¹⁶ Od navedenih, Ljubić je objavio samo popis otkupljenih spomenika Giromettove zbirke. Kada je godine 1881. najavio uređenje solinske zbirke spomenika unutar Arheološkoga muzeja u Zagrebu,¹⁷ reagirao je don Frane Bulić (1846. – 1934.) izrazivši sumnju da su predmeti iz Giromettove zbirke s episkopalnoga kompleksa jer se posjed vlasnika navedenih spomenika nalazio u neposrednoj blizini.¹⁸ Naposljetku je zatražio od Ljubića da se svi salonitanski spomenici vrate Muzeju u Splitu, što je Ljubić odbio.¹⁹

5 O obitelji Solitro usp. A. Kudrjavcev 1992, str. 13.

6 Među njima na povjerenoj dužnosti najkraće se zadržao V. Solitro koji je već 1821. uhićen zbog političkih stavova te je smijenjen. Zamijenio ga je dubrovački slikar Rafo Martini (1771. – 1846.) koji će tu službu vršiti do 1839. Usp. C. Fisković 1975, str. 27.; J. Jeličić-Radonić – D. Pereža 2010, str. 167-203.

7 I. Pederin 1989, str. 100.

8 Zalaženje cara u privatne kuće nije bilo uobičajeno, usp. I. Pederin 1985, str. 124.

9 J. Brunšmid 1904, str. 222; J. Brunšmid 1905, str. 94; J. Brunšmid 1907, str. 162, 169, 170, 171, 176, 177, 178.

10 M. Špikić 2007, str. 375.

11 Š. Ljubić 1884, str. 93.

12 A. Kudrjavcev 1992, str. 13.

13 Š. Ljubić 1881, str. 58-59.

14 Š. Ljubić 1884, str. 93.

15 O I. Girometti nije sačuvano mnogo podataka, osim da je bio otac prof. Umberta Girometta iz Splita, usp. Splitski almanah i adresar za godinu 1925 sa kartom splitske općine, Split 1925, str. 197. Umberto Girometta je zajedno s drugim baštinicima prodao don Frani Buliću nekoliko čestica istočno od Porta Caesarea godine 1909., usp. F. Bulić 1991, str. 269. O utezima iz zbirke I. Giromette pisala je K. Simoni 1999-2000, str. 187-196.

16 Š. Ljubić 1884, str. 93.

17 Š. Ljubić 1881, str. 58-59.

18 F. Bulić 1884, str. 39-41.

19 Š. Ljubić 1884, str. 94.

Nakon toga uslijedilo je zatišje vezano za salonitanske spomenike u Zagrebu, a zbirka Vicka Solitra nikada nije objavljena u cijelosti na jednom mjestu. Naime, Ljubić je objavio natpise te zbirke kao dio korpusa latinskih i grčkih natpisa Arheološkoga muzeja u Zagrebu,²⁰ dok su drugi spomenici, uglavnom skulpture, objavljeni zasebno u različitim časopisima i publikacijama do kraja 19. stoljeća.²¹ Najcjelovitiju objavu Solitrovih spomenika objavio je Josip Brunšmid (1858. – 1929.) u sklopu korpusa *Kameni spomenici Arheološkog muzeja u Zagrebu*. Naime, Brunšmid je od 1904. do 1907. među ostalim spomenicima Arheološkoga muzeja u Zagrebu objavio dvadeset i devet spomenika za koje je označio da su pripadali Vicku Solitru. Prema Brunšmidovim podacima većina spomenika te zbirke je iz Solina, dok je manji dio s Visa te s Brača.

Prema tim podacima Solitrovoj zbirci pripadao je ženski carski portret za koji Brunšmid navodi da je pronađen u Saloni između 1820. i 1825. kod crkvice sv. Dujma,²² jugozapadno od Manastirina (sl. 1). Portret vrsne produkcije izrađen od mramora datiran je u kasno Tiberijevo ili rano klaudivjevsko razdoblje, odnosno prva desetljeća 1. sto-



Slika 1.
Portret carice (Livije?), Salona
(N. Cambi 2005, str. 50, sl. 64 i 65)

ljeća. Iako je isprva atribuiran kao Afrodita, Nenad Cambi napominje da bi se moglo raditi o portretu supruge prvoga rimskog cara Augusta, carice Livije, i to tipa Ceres ili Salus.²³ Na njezinoj kosi Brunšmid je uočio tragove boje.

Istih godina i na istom mjestu, zajedno sa ženskim portretom (Livijom), pronađena je i naga statua (sl. 2). Kako je portret imao koničan nastavak za nasad, a skulptura udubinu, istraživači su na razmeđu stoljeća spojili te dvije različite skulpture.²⁴ Kao i kod prethodno navedene skulpture, radi se o iznimno kvalitetnom radu koji Cambi interpretira kao idealizirajućeg Hremesa kasnopolikleovskih odlika, a koji je mo-



Slika 2.
Prikaz cara (?) kao Hermesa ili Diomeda, Salona
(N. Cambi 2005, str. 51, sl. 66)

20 Š. Ljubić 1876.

21 Npr. u Glasniku društva za umjetnost i umjetnički obrt, Viencu, Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn.

22 J. Brunšmid 1904, str. 218, 220, br. 8.

23 N. Cambi 2005, str. 50-51.

24 J. Brunšmid 1904, str. 220-221, br. 13. Visina skulpture bez glave je 1,57 m (s bazom).



Slika 3.
Torzo cara u oklopu, Vis
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22322>,
preuzeto 24.6.2014.)



Slika 4.
Mramorni togat, Salona
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22425>,
preuzeto 24.6.2014.)

gao biti i carski kip s obzirom na rupu koja je služila za nasad glave. Kao i portret, pripada prvim desetljećima 1. stoljeća.²⁵

Mramorni torzo rimskoga imperatora s Visa, postavljen u kontrapostu, bio je nadnaravne visine (sl. 3). Na vrsno izrađenom oklopu prikazana je apotropajska Gorgona te scena s trojaionom, Viktorijama i zatočenim barbarima kao memorija na pobjedu. Ispod minuciozno izrađenih pteriga pružaju se kožnate vrpce. Torzo je datiran u sredinu 1. stoljeća, no u literaturi se mnogo pisalo o tome kome je pripadao. Iako se uglavnom smatra da je pripadao Klaudiju, ne može se sa sigurnošću potvrditi.²⁶

Iz Salone je i mramorni togat²⁷ kojem nedostaje glava, dijelovi lijeve i desne ruke te dio lijevog ramena (sl. 4). Udu-

bina na vratnom dijelu, predviđena za nasad glave, upućuje na zaključak da se radi o carskoj skulpturi. S obzirom da je oko vrata prikazana *bulla*, koja je u rimsko carsko vrijeme bila uobičajen simbol dječastva, može se zaključiti da se radi o mladoj osobi. Obučen u tuniku prekrivenu togom koja u bogatim naborima pada preko lijeve ruke, togat je stajao u kontrapostu na bazi koja, kao ni stopala, nije sačuvana.

U Solitrovoj zbirci nalazio se i mramorni torzo ženskoga božanstva (sl. 5) odjevena u visoko potpasan i bogato nabran hiton, s prednje strane vezan trakom, koji je djelomično pokrio himation. Brunšmid navodi da se »na leđima vide ostaci plašta koji je sezao i preko stražnjega dijela glave, a omotao se i oko lijeve ruke«,²⁸ dok je na lijevo rame

25 N. Cambi 2005, str. 51-52.

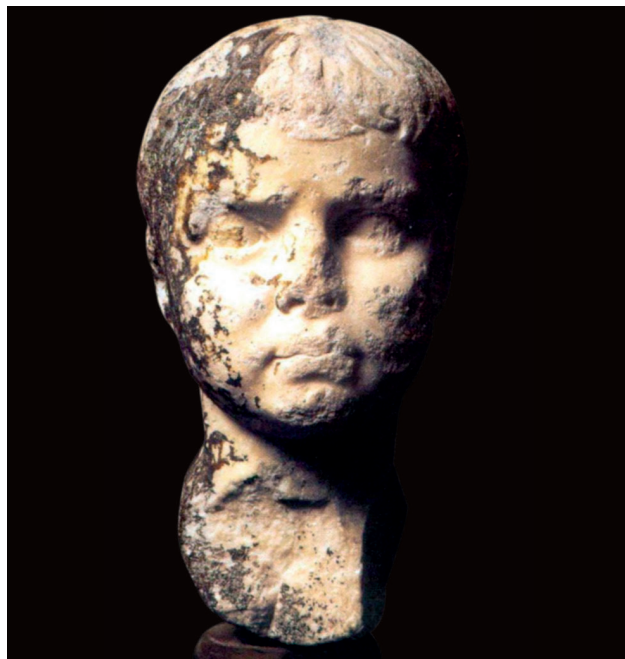
26 J. Brunšmid 1905, str. 38; N. Cambi 2005, str. 49-50, sl. 62. Visina očuvanog dijela je 1,22 m.

27 J. Brunšmid 1905, str. 40. Visina očuvanoga dijela je 0,975 m.

28 J. Brunšmid 1904, str. 225, br. 24. Visina sačuvanoga torza je 0,44 m.



Slika 5.
Fortuna, Salona
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/img/monuments/22779-1.jpg>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 6.
Portret dječaka Druza Cezara, Salona
(N. Cambi 2005, str. 28, sl. 29)

prislonila rog obilja. Ovo božanstvo Brunšmid interpretira kao Fortunu.

Zbirci je pripadao i mramorni portret dječaka Druza Cezara pronađen u Saloni (sl. 6).²⁹ Izrađen u akademskoj maniri Tiberijeva vremena, s idealiziranim crtama lica i površnoj obradi kose, datiran je drugo ili treće desetljeće 1. stoljeća. Vjerojatno je pripadao istoj grupi carskih kipova kao i portret dječaka Nerona Cezara koji se čuva u Arheološkom muzeju u Splitu.³⁰

Posljednji od portreta iz Solitrove zbirke postao je prepoznatljiviji simbol Arheološkog muzeja u Zagrebu i antičke Salone. Riječ je o tzv. Solinjanki, odnosno portretu koji najvjerojatnije predstavlja caricu Plautilu. Izrađen od porculanski uglačanog mramora s očima vjerojatno od staklene paste, koje se nisu očuvale, portret je datiran na početak 3. stoljeća (sl. 7).³¹

Osim skulpture u Solitrovoj zbirci nalazili su se i drugi spomenici. Jedan od njih je zavjetni reljef s prikazom Silvana (sl. 8).³² U pravokutnom polju prikazan je Silvan s



Slika 7.
Portret carice Plautile (?), Salona
(N. Cambi 2005, str. 117-118, sl. 168)

29 J. Brunšmid 1905, str. 42, br. 71.

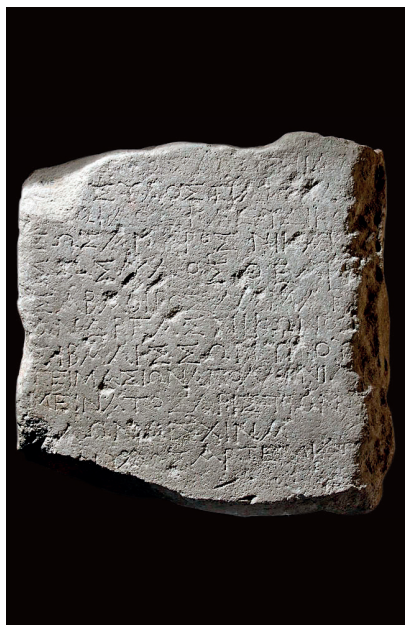
30 N. Cambi 2005, str. 28, sl. 29.

31 J. Brunšmid 1905, str. 44, br. 76; N. Cambi 2005, str. 117-118, sl. 168.

32 J. Brunšmid 1905, str. 70, br. 130.



Slika 8.
Zavjetni reljef Silvanu, Salona
(J. Brunšmid 1905, str. 70, br. 130)



Slika 9.
Ulomak natpisa na grčkom, Vis
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/img/monuments/22354-2.jpg>, preuzeto 24.6.2014.)



Slika 10.
Žrtvenik posvećen lokalnom geniju, Brač
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22753>, preuzeto 21.7.2014.)

pedumom u lijevoj ruci koju drži spuštenu te s grozdom u desnoj ruci koju drži podignutu kako ga koza, koja mu se nalazi s desne strane, ne bi dohvatila. Silvanu iznad desnoga ramena visi siringa. U donjem dijelu spomenika upisan je posvetni natpis. Od ostalih spomenika koje donosi Brunšmid, u Solitrovoj zbirci nalazio se mramorni ulomak natpisa s Visa s popisom imena na grčom jeziku (sl. 9),³³ zatim žrtvenik posvećen lokalnom geniju s Brača izrađen od vapnenca (sl. 10)³⁴ te nadgrobni spomenici iz Salone – čak njih devetnaest: jedna portretna stela,³⁵ nadgrobni spomenik s portretom,³⁶ jedanaest nearhitektonskih stela,³⁷ četiri natpisne ploče,³⁸ poklopac kamene urne s natpisom³⁹ te jedna nadgrobna ara.⁴⁰

Portretna stela bračnoga para Paprije Fortunate (*Papiria Fortunata*) i Antonija Kozma⁴¹ (*Antonius Cosmus*) ima oblik izduženoga pravokutnika te je podijeljena na dva polja koja su odvojena profiliranom trakom (sl. 11). U gornjem polju nalaze se portreti u polukružnoj niši s čije su vanjske strane do ruba spomenika smješteni vegetabilni ukrasi. Donji dio stele uokviren je pilastrima između kojih se nalazi natpis. Na završnoj traci koja uokviruje donje polje i čini prijelaz prema završetku stele s klinom za nasad upisana je *ascia*.

Ostale stele su jednostavnoga arhitektonskog tipa, ali se s obzirom na ustrojstvo međusobno razlikuju. Epipodijeva stela (*Ἐπιπόδιος*)⁴² pravokutnoga je oblika, omeđena

33 J. Brunšmid 1905, str. 95, br. 175; J. Brunšmid 1998, str. 35.

34 CIL 3, 2533; J. Brunšmid 1907, str. 134, br. 270. Pronađen je na Trgu sv. Ilije kod Donjeg Humca.

35 J. Brunšmid 1907, str. 174, br. 322.

36 J. Brunšmid 1907, str. 168, 312.

37 J. Brunšmid 1907, str. 102, 163, 166, 168, 169, 171-172, 174, 175, 178; br. 180, 305, 309, 313-315, 320, 323, 326, 330.

38 J. Brunšmid 1907, str. 83, 179-180, br. 191, 334, 335.

39 CIL 3, 2265; J. Brunšmid 1907, str. 165-166, br. 308.

40 J. Brunšmid 1907, str. 163-165, br. 307.

41 CIL 3, 2460; J. Brunšmid 1907, str. 174, br. 322.

42 CIL 3, 2227; J. Brunšmid 1907, str. 168, br. 312.



Slika 11.
Stela Paprije Fortunate i Antonija Kozma
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22370>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 12.
Epipodijeva stela
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22694>,
preuzeto 21.7.2014.)



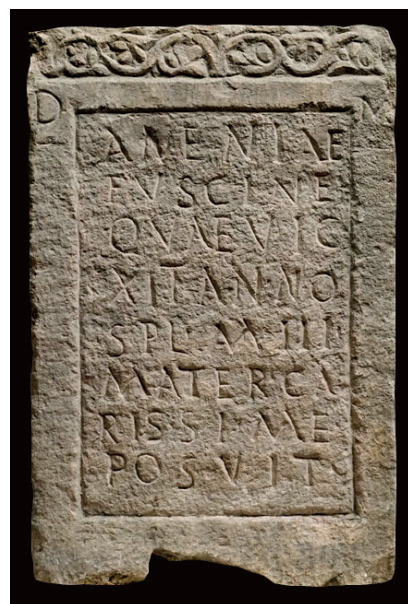
Slika 13.
Zosimova stela
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22580>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 14.
Stela Julije Zosimine
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22591>,
preuzeto 21.7.2014.)



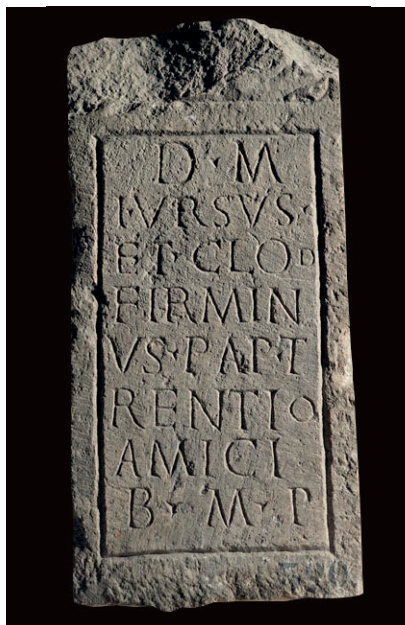
Slika 15.
Stela Servilija Narcisa
(J. Brunšmid 1907, str. 175, br. 326)



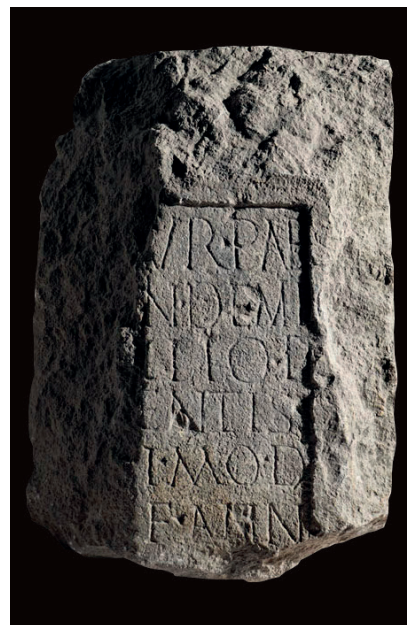
Slika 16.
Stela Anenije Fuscine
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22543>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 17.
Krescencijeva ili Krescencijina stela
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22700>,
preuzeto 21.7.2014.)



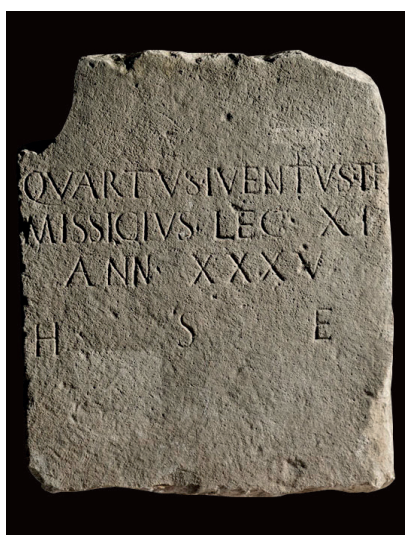
Slika 18.
Stela Papinija(?) Terencija
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22593>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 19.
Vindemijeva stela
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22701>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 20.
Stela Viktorova sina
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22699>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 21.
Stela Kvartha Juvencija
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/img/monuments/22547.jpg>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 22.
Florina (?) stela
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22665>,
preuzeto 21.7.2014.)



Slika 23.

Monumentalni nadgrobni natpis

(<http://www.ubi-erat-lupa.org/img/monuments/22326-1.jpg>, preuzeto 24.6.2014.)

plitko uklesanom trakom koja u gornjem dijelu ima trokutasti završetak naznačujući mjesto zabata (sl. 12). Unutar toga polja ujedno započinje natpis na grčkom koji završava latinskom formulom *Dis Manibus*. Na mjestu desnoga akroterija ucrtana je *ascia*. Zosimova stela (*Zosimus*)⁴³ sastoji se od dva dijela (sl. 13). U gornji, pravokutni, znatno manji dio spomenika uklesan je zabat sa stiliziranom rozetom koju flankiraju po tri luka sa svake strane. Na mjestu akroterija nalaze se grančice. Donji dio stele čini natpisno polje s profiliranim rubom, a sačuvan je i klin za nasad. Istom tipu pripada i stela Julije Zosimine (*Iulia Zosiminis*)⁴⁴ koja u gornjem dijelu u središtu zabata ima upisanu kružnicu koju s obje strane omeđuju cvjetne čaške (sl. 14). Akroteriji su reljefno istaknuti, bez posebnih ukrasa. Donji lijevi kut natpisnoga polja je odlomljen. Stela M. Servilija Narcisa (*M. Servilius Narcissus*)⁴⁵ podijeljena je na natpisno polje smješteno u pravokutni profilirani okvir te na istureni trokutni zabat s rozetom u sredini i bočnim akroterijima, također ukrašenima rozetom (sl. 15). Iako dobro očuvan, spomenik je prepolovljen na dva dijela te mjestimice otučen. Stela Anenije Fuscine (*Anenia Fuscina*)⁴⁶ i Krescencijeva ili Kres-

cencijina (*Crescen[-]Hila[-]*)⁴⁷ stela pravokutnog su oblika, a na mjestu zabata imaju traku bogato dekoriranu vegetabilnim motivima (sl. 16 i 17). Terencevoj (*Pap[inius?] Terentius*)⁴⁸ steli je otučen gornji dio, Vindemijeva stela (*Vindemius*)⁴⁹ je uzdužno prepolovljena te otučena sa svih strana, dok je stela Viktorova (*Victor*)⁵⁰ sina odlomljena na pola (sl. 18, 19 i 20). Od stele Kvarta Juvencija (*Quartus Iu(v)entius*),⁵¹ pripadnika XI. legije, te stele koju Barbario podiže svojoj suružici (*conserva*) Flori (*Flora (?)*)⁵² očuvan je samo središnji dio s natpisom (sl. 21 i 22).

Među očuvanim nadgrobnim pločama ističe se natpis monumentalnih dimenzija (sl. 23) koji predstavlja zajednički spomenik što su ga podigli Papirija Roma (*Papiria Rhome*) i Kvint Nasije Cert Drakon (*Quintus Nassius Certus Draco*).⁵³ Po epigrafskim karakteristikama spomenik se može datirati u drugu polovinu 1. stoljeća. Iz dijela natpisa koji pripada Drakon⁵⁴ doznajemo da je pripadao tribusu Tromentina te da je obnašao najviše gradske dužnosti; najprije kao vrhovni magistrat, edil kvatrovir (*aedilis quatuorvir*), a zatim kao jedan od dvojice gradskih upravitelja (*Ilviri iure dicundo*).

43 CIL 3, 2625; J. Brunšmid 1907, str. 174-175, br. 323.

44 CIL 3, 2389; J. Brunšmid 1907, str. 171, br. 318.

45 CIL 3, 2528; J. Brunšmid 1907, str. 175, br. 326.

46 CIL 3, 2170; J. Brunšmid 1907, str. 163, br. 305.

47 CIL 3, 2300; J. Brunšmid 1907, str. 168, br. 313.

48 CIL 3, 2318; J. Brunšmid 1907, str. 171-172, br. 320.

49 CIL 3, 2223; J. Brunšmid 1907, str. 166, br. 309.

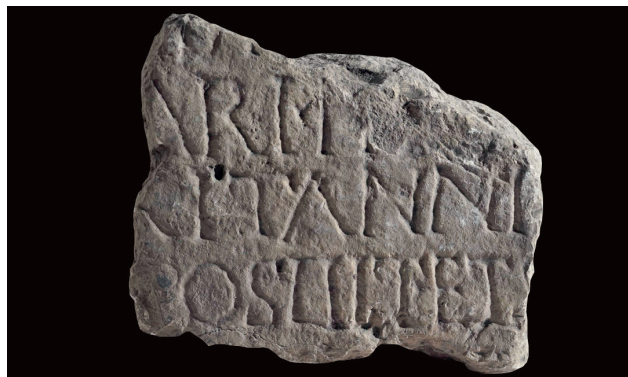
50 CIL 3, 2601; J. Brunšmid 1907, str. 169, br. 314.

51 CIL 3, 2037; J. Brunšmid 1907, str. 169, br. 315.

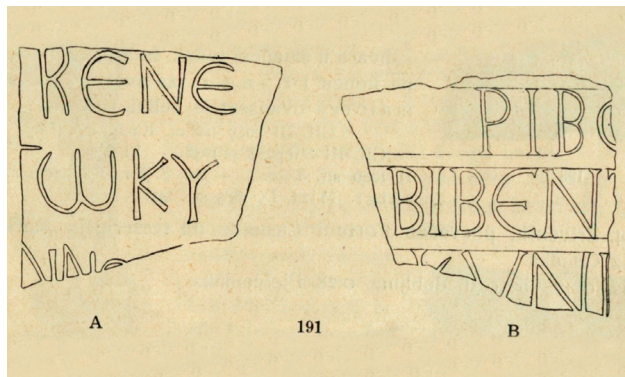
52 CIL 3, 2333; J. Brunšmid 1907, str. 178, br. 330; G. Alföldy 1969, str. 278.

53 CIL 3, 2083; J. Brunšmid 1907, str. 172-173, br. 321.

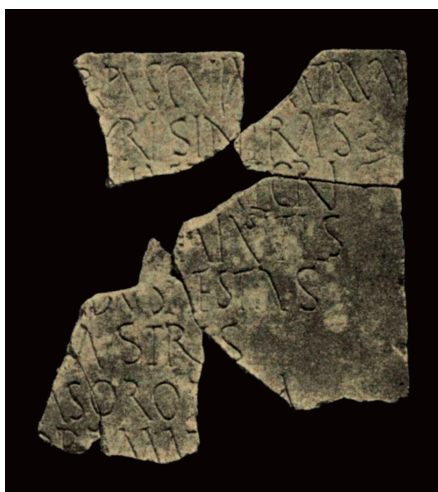
54 *Q(uintus) Nassius Q(uiti) f(ilius) Tro(mentina) / Certus Draco aedilis (quatuor)vir i(iure) d(icundo) v(ivus) f(ecit) s(ibi) et / Tulliae Intumae matri.*



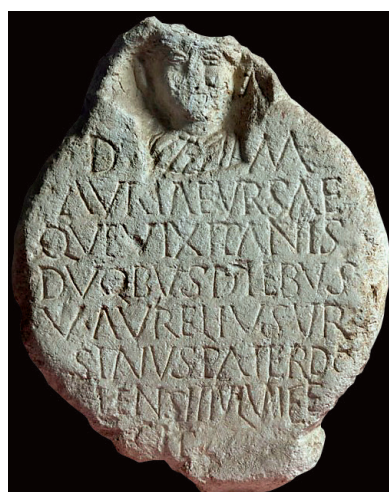
Slika 24.
 Ulomak nadgrobnoga natpisa
 (<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22723>,
 preuzeto 21.7.2014.)



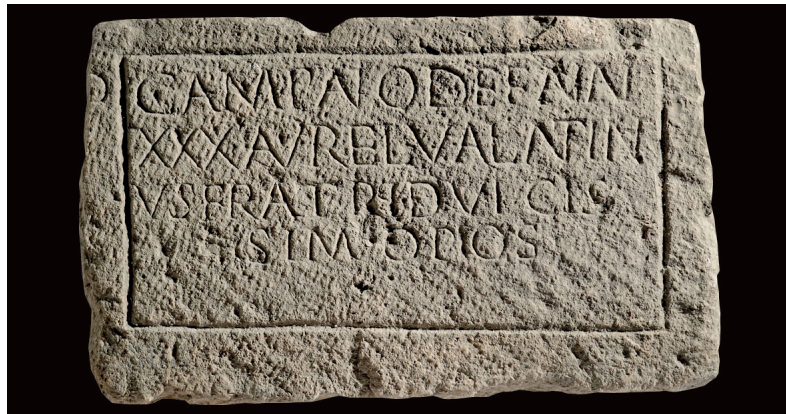
Slika 25.
 Ulomak nadgrobnoga natpisa
 (J. Brunšmid 1907, str. 83, br. 191)



Slika 26.
 Ulomak nadgrobnoga spomenika trojici braće
 (J. Brunšmid 1907, str. 179-180, br. 334)



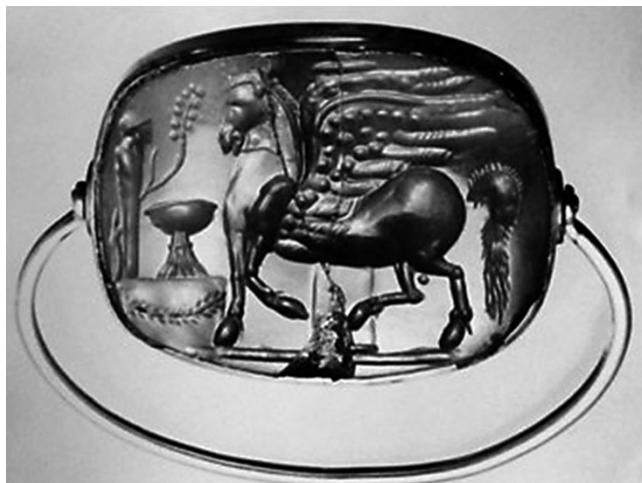
Slika 27.
 Stela Aurelije Urse
 (<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22324>,
 preuzeto 24.6.2014.)



Slika 28.
Poklopac kamene urne
(<http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=22544>, preuzeto 21.7.2014.)



Slika 29.
Nadgrobna ara Azidonija Agatopa i Aurelije Luksurije
(<http://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD055443>, preuzeto 24.6.2014.)



Slika 30.
Gema s prikazom Pegaza
(Kunsthistorische Museum, Beč)

Ostale nadgrobne ploče očuvane su tek u manjim segmentima (sl. 24 i 25). Izdvaja se nadgrobna ploča podignuta trojici braće ispisana heksametrom s obje strane. S obzirom da je već kod Solitra bila razlomljena u više dijelova, neki su se zagubili tijekom vremena (sl. 26).⁵⁵

Nadgrobni spomenik Aurelije Urse⁵⁶ (*Aurelia Ursa*) ima oblik ležećega valjka s nastavcima na prednjoj strani na kojoj se nalazi tekst i nevješto izveden portretni prikaz koji je i oštećen. Na stražnjem dijelu valjkastoga trupa nalazi se veće udubljenje. Vjerojatno je spomenik današnji izgled dobio sekundarnom uporabom, odnosno preradbom nadgrobne are (sl. 27). Od Kampanove kamene urne očuvao se samo poklopac s natpisom uokviren jednostavnim žlijebom (sl. 28).⁵⁷

Nadgrobna ara s natpisom na prednjoj strani te reljefima na objema bočnim stranama pripadala je Azidoniju Agatopu (*Asidonius Agatopus*) i Aureliji Luksuriji (*Aurelia Luxuria*), po svoj prilici salonitanskim obrtnicima (sl. 29). Naime, po reljefnom prikazu Brunšmid je zaključio da su se supružnici bavili obradom voska. Drugi reljef prikazivao je Hermesa s pijetlom. Na gornjoj strani are očuvana je baza za skulpturu koje nema, a Brunšmid je pretposta-

vio da je stajala u edikuli čiji su stupovi bili uglavljeni na uglovima are.⁵⁸

Ne može se sa sigurnošću tvrditi da su u Brunšmidovu katalogu navedeni svi otkupljeni spomenici jer se katalog odnosi samo na kamene spomenike. Naime, u publikaciji s prikazom brončanih spomenika Arheološkoga muzeja u Zagrebu⁵⁹ Brunšmid donosi i neke predmete za koje navodi da su iz Solina te da su otkupljeni zajedno s Lanzinom zbirkom. S obzirom da je s Lanzinom zbirkom otkupljena samo Solitrova zbirka, takav navod ukazuje na to da su navedeni predmeti mogli pripadati Solitrovoj zbirci. Ipak, kako je tih godina otkupljena i Giromettova zbirka te je Ljubić otkupio neke predmete od solinskih težaka, a nije naveo koje, ne može se tvrditi kojoj su skupini pripadali, odnosno jesu li bili dio Solitrove kolekcije.

Poznato je da je Solitrova zbirka osim kamenih i brončanih spomenika sadržavala i druge predmete. O tome svjedoči i navod cara Franje I. koji u opisu Solitrove zbirke u svom dnevniku navodi i zbirku medalja⁶⁰ pri tome misleći na gema i numizmatičku zbirku. Međutim, njihova sudbina nije poznata. Otegotna okolnost je što je dio zbirke rasprodan prije nego je Ljubić spomenike otkupio za

55 CIL 3, 2671, 8653; J. Brunšmid 1907, str. 179-180, br. 334; Salona IV, str. 344-358, br. 133. Brunšmid je zabilježio da je Mommsen zapisao neke dijelove natpisa kojih u njegovo doba više nije bilo.

56 CIL 3, 2241; J. Brunšmid 1907, str. 168, br. 312.

57 CIL 3, 2265; J. Brunšmid 1907, str. 165-166, br. 308.

58 CIL 3, 2112-2113; J. Brunšmid 1907, str. 165, br. 307.

59 J. Brunšmid 1914, str. 207-268.

60 I. Pederin 1989, str. 100.

Arheološki muzej u Zagrebu. Naime, i sam Vicko Solitro se bavio trgovinom antikviteta. Tako je za jednu od gema koje su iz Salone, a danas se čuvaju u Kunsthistorische Museumu u Beču, zabilježeno je da je kupljena još godine 1821. upravo od Vicka Solitra (sl. 30).

Iz navedenih podataka može se steći uvid u bogatstvo Solitrove kolekcije te naslutiti obim spomenika u drugim

zbirkama koje je car zatekao na početku 19. stoljeća u Splitu. Dio tako prikupljenih spomenika završio je u različitim muzejskim ustanovama (najvećim dijelom u Splitu, ali i u Zagrebu, u Beču i dr.), dok su neki dospjeli u privatno vlasništvo.⁶¹ Prikupljanje podataka o tim spomenicima pridonosi boljem poznavanju cjelokupne slike salonitanskega kulturnog naslijeđa.

Kratice

BASD	= Bulletino di archaeologia e storia dalmata
PPUD	= Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji
Salona IV	= Salona IV. Inscriptions de Salone chrétienne IVe-VIle siècles, vol. 1-2, Roma – Split 2010.
VAHD	= Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku
VAMZ	= Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu

Literatura

- G. Alföldy 1969 Geza Alföldy, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia*, Heidelberg 1969.
- I. Babić 1982-1983 Ivo Babić, *Prilog poznavanju povijesti grafičke dokumentacije salonitanskih spomenika*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 8-9, Zagreb 1982-1983, 67-80.
- D. Božić-Bužančić 1970 Danica Božić-Bužančić, *Počeci zaštite spomenika i sabiranja umjetnina u Dalmaciji*, PPUD 18, Split 1970, 145-159.
- J. Brunšmid 1904 Josip Brunšmid, *Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VAMZ VII, Zagreb 1904, 209-240.
- J. Brunšmid 1905 Josip Brunšmid, *Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VAMZ VIII, Zagreb 1905, 37-104.
- J. Brunšmid 1907 Josip Brunšmid, *Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VAMZ IX, Zagreb 1907, 82-184.
- J. Brunšmid 1914 Josip Brunšmid, *Antikni figuradni bronsani predmeti u hrvatskom narodnom muzeju u Zagrebu*, VAMZ XIII, Zagreb 1914, 207-268.
- J. Brunšmid 1998 Josip Brunšmid (prevela i priredila Maja Bonačić Mandić), *Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji*, Split 1998.
- F. Bulić 1884 Frane Bulić, *Sbirka starina solinskih*, BASD 3, Split 1884, 39-41.

61 Npr. torzo cara u oklopu koji je zajedno s manjom grupom s prikazom trojice satira iz helenističkoga doba završio u Grazu, usp. J. Jeličić-Radonić – D. Pereža 2010, str. 175.

- F. Bulić 1991 Frane Bulić, *Istraživanja istočno od Porta Caesarea u Saloni kod Pet mostova*, Antička Salona (uredio Nenad Cambi), Split 1991, 269-278.
- N. Cambi 2005 Nenad Cambi, *Kiparstvo rimske Dalmacije*, Split 2005.
- C. Fisković 1975 Cvito Fisković, *O zaštiti solinskih spomenika početkom XIX. stoljeća*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 1, Zagreb 1975, 25-31.
- J. Jeličić-Radonić – D. Pereža 2010 Jasna Jeličić-Radonić – Darko Pereža, *Topografija antičke Salone (II). Istraživači Salone u XIX. stoljeću*, Tusculum 3, Solin 2010, 167-203.
- A. Kudrjavcev 1992 Anatolij Kudrjavcev, *Braća Solitro i Split*, Ethnologica Dalmatica 1, Split 1992, 11-18.
- Š. Ljubić 1876 Šime Ljubić, *Inscriptiones quae Zagrabiae in museo nationali asservantur*, Zagreb 1876.
- Š. Ljubić 1881 Šime Ljubić, *Razne viesti. Naš nemar u sačuvanju starih spomenika*, VAMZ III, Zagreb 1881, 58-59.
- Š. Ljubić 1884 Šime Ljubić, *Razne viesti. Odziv na poziv gosp. B.*, VAMZ VI, Zagreb 1884, 93.
- I. Pederin 1985 Ivan Pederin, *Franjo I. i počeci antičke arheologije u Hrvatskoj*, VAHD 78, Split 1985, 123-150.
- I. Pederin 1989 Ivan Pederin, *Njemački putopisi po Dalmaciji*, Split 1989.
- I. Pederin 2012 Ivan Pederin, *Dalmacija u mijeni XVIII/XIX. stoljeća*, Adrias 18, Split 2012, 7-20.
- J. Siapkas – L. Sjögren 2007 Johannes Siapkas – Lena Sjögren, *Ancient Sculptures and National Museums. Universal and Local Claims of Antiquity*, Making National Museums Program. Setting the Frames, 26-28 February, Norrköping 2007, 153-163.
- K. Simoni 1999-2000 Katica Simoni, *Ranobizantski utezi iz srednjovjekovne zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu*, VAMZ 3.s., XXXII-XXXIII, Zagreb 1999-2000, 187-196.
- M. Špikić 2006 Marko Špikić, *Anton Steinbüchel i začetak novoga doba u proučavanju dalmatinskih starina*, Kulturna baština 33, Split 2006, 171-186.
- M. Špikić 2007 Marko Špikić, *Carlo Lanza, prvi ravnatelj arheološkog muzeja u Splitu*, Kulturna baština 34, Split 2007, 373-388.

Summary

Ana Sedlar Torlak

The Collection of Vicko Solitro in the Zagreb Archaeological Museum

Key words: Salona, Classical monuments, private collection, Vicko Solitro, Zagreb Archaeological Museum, Šime Ljubić, Josip Brunšmid

In the early 19th century, the European rulers advocated creating of more and more Classical monument collection that would bear characteristics of a common cultural heritage in their essentially heterogeneous multinational states. Previously formed private collections now gained additional values and the antiquity markets spread. In the first decades of the 19th century Salonitan monuments, too, encountered growing interest from both national institutions and private national and foreign collectors. In Split there were several collections, one of them having belonged to Vicko (Vincenzo) Solitro (1782 – ?). This collection was historically recorded for the first time in 1818, in the travel diary of the Austrian emperor, Francis I. In the mid 19th century, Šime Ljubić (1822 – 1896) purchased the collection for the Zagreb Archaeological Museum, however, its entire inventory has never been published. In the early 20th century, Josip Brunšmid (1858 – 1929), within the unit *Stone Monuments of the Zagreb Archaeological Museum* (Kameni spomenici Arheološkog muzeja u Zagrebu), published, among others, some of the monuments purchased by Ljubić some thirty years earlier. Although these works provide only partial information on the contents of the collection, they make valuable sources that provide insight into the richness of the Solitro's collection and indicate the volume of the monuments found by the emperor in Split in the early 19th century.

